

LANDSBYGDSUTVECKLING FÖR BIDRAGSENTREPRENÖRER

EN GRANSKNING AV LEADER-MODELLEN

Inledning

Inte sällan får EU kritik för att hantera skattepengar på ett ovarsamt sätt. Det är svårt att inte hålla med när man hör om flyttkarusellen mellan Bryssel och Strasbourg, miljoner i jordbruksstöd till det brittiska kungahuset eller varför inte utdelningen av ”gratis” interrailkort till unga för att de ska lära sig att uppskatta EU. Men frågan är om det verkligen blir så mycket bättre när det är Sverige som beslutar hur EU-pengarna ska användas.

Slöseriombudsmannen har granskat utbetalningarna inom Leader-programmet, eller som det numera kallas ”lokalt ledd utveckling”, i Sverige mellan 2016-2019. Leader är en metod för utveckling av landsbygden som bygger på samverkan mellan privat, ideell och offentlig sektor. Tanken är att programmet ska stärka det lokala engagemanget för utvecklingen av det egna lokalområdet genom ekonomiska bidrag till utvecklingsprojekt som stimulerar ökad sysselsättning, nya företag och stärkt konkurrenskraft.

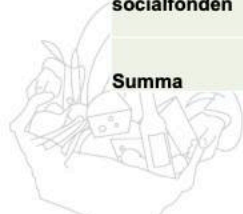
Under perioden 2014-2020 delar Sverige ut 2,1 miljarder kronor till olika landsbygdsutvecklingsprojekt¹. Pengarna kommer från landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet och regional- och socialfondsprogrammet. Hälften finansieras direkt från EU och resten kommer från statliga anslag och annan offentlig finansiering. I hela EU uppgår utbetalningarna till 100 miljarder kronor för sjuårsperioden.

2016-06-22

Budget för lokalt ledd utveckling i respektive program

	Totalt Mnkr	Nationell finansiering			
		EU	via SJV (statligt anslag)		Övrigt offentligt stöd
EJFLU landsbygdsfonden	1 680,00	840,00 (50 %)	289,27 (17 %)	550,73 (33 %)	
EHFF havs- och fiskerifonden	140,00	70,00 (50 %)	24,11 (17 %)	45,89 (33 %)	
ERUF regionalfonden	137,01	68,46 (50 %)	23,66 (17 %)	44,89 (33 %)	
ESF socialfonden	134,40	67,25 (50 %)	23,05 (17 %)	44,09 (33 %)	
Summa	2 091,41	1045,72 (50 %)	360,08 (17 %)	685,61 (33 %)	

EUROPEISKA
UNIONEN
Europeiska
struktur- och
investeringarfonderna

I Sverige finns det 48 geografiska Leaderområden. Inom varje område tar representanter för de tre sektorerna fram en egen utvecklingsstrategi för vilka insatser som krävs för att

1

<http://www.jordbruksverket.se/download/18.3f203cb8158148c0608e72ef/1478014461366/Bilaga%205%20Grundl%C3%A4ggande%20utbildning%20om%20lokalt%20ledd%20utveckling.pdf>

stimulera ökad sysselsättning, framväxten av nya företag och hur området kan bli mer attraktivt och konkurrenskraftigt. De väljer också ut vilka projekt som kan bidra till detta och som därför ska tilldelas stöd. Jordbruksverket är ansvarig myndighet. I varje område finns ett Leader-kontor med tjänstemän som hjälper till med arbetet². Administrationen får enligt reglerna som mest kosta 20 procent av den totala budgeten.

Vi låter Skåne tjäna som exempel. Bara i Skåne finns det sju olika Leaderområden. Varje Leaderområde är uppbyggt som en egen förening, med en styrelse och en valberedning. I Leader Nordvästra Skåne har styrelsen ett trettiotal ledamöter och ersättare, i Lundaland är de 18. Varje Leaderområde har en fysisk adress och anställda administratörer. Totalt arbetar 23 personer på Leaderkontoren bara i Skåne. Man behöver inte vara ekonom för att räkna ut att all den här administrationen kostar en hel del pengar. Pengar som hade kunnat gå till landsbygdsutveckling, eller varför inte något helt annat om det nu inte är så viktigt ändå.

Långt ifrån alla projekt som tilldelas pengar har förutsättningar att skapa jobb och tillväxt eller medför någon större nytta för allmänheten. I vissa fall gynnar utbetalningarna bara det företag som tilldelas pengar. I andra fall bara ett litet fåtal privatpersoner. Det finns tyvärr gott om tokiga exempel på när skattepengar slösats bort utan nytta för dem som betalar.

Revisorerna i EU:s revisionsrätt har återkommande kritiserat stödformen, som de menar innebär högre risker och kostnader än andra finansieringsformer. Leader har inte bidragit till de mervärden som lagstiftaren motiverar stödformen med och Revisionsrätten pekar även på brister i effektivitet och transparens³.

Slöseriombudsmannen har tagit fram 20 exempel på Leader-projekt som inte tillför särskilt mycket, men som tillsammans kostar skattebetalarna många miljoner. Man kan inte låta bli att fråga sig varför politikerna låter denna pengarullning fortsätta år efter år.

Efter EU-valet den 26 maj ska politikerna besluta om vad som händer med stöden i framtiden i arbetet med nästa långtidsbudget. I valrörelsen borde alla kandidater öppet redovisa hur de ser på framtiden för Leader-programmet och den lokalt ledda utvecklingen. Det är inte så att det saknas problem och utmaningar för Europa. Finns det verkligen inte bättre saker att lägga skattebetalarnas pengar på än detta?

2

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/landsbygdfiske/lokaltleddutvecklinggenomleader/lokaltleddutveckling20142020.4.37e9ac46144f41921cd13e12.html>

³ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR10_05/SR10_05_EN.PDF

Cowboybåten – världens största flotte i Mårdsjön 1 416 892 kronor.

Har ni sett [cowboykåken](#) i SVT om mannen som timrade sitt eget cowboyhus i Norrlands inland? Ganska coolt gjort ändå. Nu ska han bygga sin egen cowboybåt. Flotten ska bli tio gånger tio meter och därmed hoppas man på ett nytt världsrekord och en plats i Guinness rekordbok. Tanken är att bygget ska bli en tv-serie och SVT sägs ha nappat på idén. Om det stämmer skulle man kunna säga att du alltså får betala för båten två gånger om, först genom Leader och sedan med SVT-skatten. Ganska fantastiskt ändå. Flotten ska vara klar till midsommar och i ansökan skriver man att man hoppas att ”Cowboybåten sprider ringar på vattnet och lockar besökare till området till gagn för turism och entreprenörskap”.

http://www.3sam.eu/wp-content/uploads/2016/02/Sammanställning-beviljade-projekt_.pdf

<http://www.nyasikasbulletinen.se/Utsocknes.html>

Crowdfundingplattform i Halland 2 024 370 kronor

I Halland har man noterat att gräsrotsfinansiering är en stor trend eller som man skriver i projektansökan ”ett bra finansieringsalternativ när det kommer till att snabbt få in kapital i ett tidigt skede”. Trots att det redan finns en uppsjö av crowdfundingplattformar både internationellt och här i Sverige ska man nu utveckla en egen halländsk crowdfundingplattform. Skattebetalarna bidrar med drygt två miljoner kronor. Behövs det verkligen en särskild halländsk plattform för crowdfunding?

<https://lluh.se/projekt/crowdfunding-halland/>

OKT 5 Tunnbröds-mässan i Åsele - 5:e upplagan
Offentlig · Vård: Tunnbröds-mässan i Åsele

★ Intresserad ✓ Kommer ↗ Dela ⌵ ⋮

🕒 Lördag 5 oktober 2019 kl. 10:00–16:00

📍 Tunnbröds-mässan i Åsele
Kulturhuset, Lillgatan 2, 919 32 Åsele 🗺 Visa karta

Om Diskussion

0 kommer · 10 intresserade

Tunnbröds-mässa i Åsele, 405 000 kronor

Den 29 september förra året gick den fjärde Tunnbröds-mässan i Åsele av stapeln. I [lokaltidningen](#) kan man läsa att 250-300 personer kom för att köpa bröd och lyssna på en föreläsning om tunnbrödets historia. Inträdet var fritt, men skattebetalarna bidrog med drygt 400 000 kronor.

<http://lappland2020.se/nu-ar-stod-tunnbrodsmassan-asele-beviljat/>

Tärendö tillsammansodling 689 260 kronor

I den lilla byn Tärendö i Pajala med 130 invånare har man snart en gemensam odling på en liten markplätt bredvid skolan. Ett 30-tal personer följer tillsammansodlingen på Facebook, men hur många som kommer på odlingsträffarna är det ingen som vet. Kostnaden för skattebetalarna är 689 260 kronor.

<https://www.tornedalen2020.se/projects/tarendo-tillsammansodling>

Tuff-tuff-tåget i Säter, 898 489 kronor

Hur locka fler turister till Säter? Jo, med ett tuff-tuff-tåg såklart! Den som vill kan hyra tåget för bara 10 000 kronor om dagen. Och vill du göra reklam för ditt företag finns det gott om reklamplats på tåget. Win-win, kan man säga. Särskilt för skattebetalarna som redan har betalat en rejäl slant för tåget.

<http://www.leadernedredalalven.se/turis-i-sater>

Hunddagis HUNDRa procent 851 014 kronor

Alla hundägare vet hur jobbigt det kan vara att förena arbetsliv med att vara en bra husse. I Krokom löser man det på sitt eget sätt, med ett [skattefinansierat](#) hunddagis. Dessutom är det arbetslösa som arbetsplatstränar som får ta hand om hundarna, så det är någon annan som betalar lön till dagispersonalen. Smart! Bäst av allt: alla vi som gillar söta hundar kan följa vovvarna på [Instagram](#).

Bärförädling för arbetslösa 1 576 043 kronor

Hur hjälper man personer som står långt från arbetsmarknaden tillbaka till arbetslivet? På Tornedalens folkhögskola är svaret – lär dem koka sylt på bär. Tyvärr är det nog få som kan försörja sig på att koka hjortronsylt, men med tanke på att projektet fick över 1,5 miljoner kronor i bidrag kan åtminstone någon leva på det.

<http://www.tornedalen2020.se/projects/katalysatorn-for-barforadling-i-tornedalen>

Byutveckling via skateboard i Stehag 736 600 kronor

Stehag är en by i Eslövs kommun med 1 000 invånare som kanske mest är känd för att den innehar värmerekordet för september månad i Sverige. Men byn har också en skatepark på 400 kvadratmeter med belysning och en liten inomhushall. Skateparken byggdes ut med ett bidrag på 736 600 kronor från Leader för att ”det skapar ett intresse för landsbygden och mindre tätorter hos invånare i städer”. Det är ju som bekant så att när storstadsbor ska åka ut på landsbygden och koppla av så måste det fungera även där.

<http://www.mittskaneutveckling.se/nyheter/2019/01/04/kreativa-2/>

Sveriges största hinderbana i Borlänge 1 444 072 kronor

Tough Race Sweden tar nu nästa steg till att verkligen sätta Borlänge på kartan när det gäller hinderbanor, skriver man på sin hemsida. Och givetvis ska skattebetalarna vara med när det handlar om att sätta kommunen på kartan. Men för det fick man också ett trettiotal hinder på en permanent hinderbana i Dalsjö strax norr om staden. Eller som de själva säger till [Sveriges Radio Dalarna](#) ”Dels är det ju en träningstrend, dels är det en träningstrend att folk tränar mer utomhus. Hinderbanor för militärer och barn har ju alltid funnits och nu möjliggör man ju även för vuxna att få leka och träna ett annat sätt”.

<http://monkeyswing.se/har-byggs-sveriges-storsta-permanenta-hinderbana/>

BROA ÖVER
attityder i förändring

Broa Över Historien om Broa Över Om Tomas Enhager Media

"Broa Över ska lyfta och stimulera positiva nyckelpersoner och skapa ett starkt nätverk för framtida framgång i samhället."

Broa över, personlig utveckling för företagare i Nybro, Hylte och Högsby. 4 368 182 kronor.

En halvkändis som kan leverera positiva värdeord kan man sälja som exklusiv kompetenshöjning för nyckelpersoner i det lokala näringslivet i mindre kommuner. Det är broa över ett bevis på. Om du bara tänker positivt klarar du allt. Till och med examensprovet, som är att gå på glödande kol. Och det låter ju kul. Frågan är bara om det var värt de dryga fyra miljoner kronor som projektet kostade. Det tyckte i alla fall inte näringslivsföreträdarna som var med, för de lät någon annan stå för notan.

<http://www.broaover.nu/>

Företagsevents i äventyrsgruvan i Tuna-Hästberg 751 533 kronor

Det har brutits järn i gruvan i Tuna-Hästberg sedan 1400-talet men 1968 stängde gruvverksamheten. Sedan 2011 har en ekonomisk förening bedrivit guidad besöksverksamhet i gruvan. När man ville utöka verksamheten med företagsevent ansökte man om stöd för att ställa i ordning en eventlokal för 40 personer med toalett och belysning av huvudgångarna. Notan landade på 751 533 kronor.

<https://aventyrsgruvan.se/sv/duo-projekt/>

Porfyrriket Älvdalen, aktivitetscentrum med porfyren som bas, 477 000 kronor.

Porfyrmuseum i Älvdalen har nog inte varit någon större turistmagnet. Det kanske är därför det är kombinerat med det lite mer publikfriande Hagström-museet. Men nu satsar man på att marknadsföra porfyren. Eller som det heter i ansökan, ”ta fram en plan för att skapa ett levande kunskaps-, informations- och aktivitetscentrum för att i samverkan utveckla geologiska besöksaktiviteter och natur- och kulturupplevelser i Älvdalen med porfyren som bas”. Kul va? Det är nog därför ”porfyren vinner ökat intresse och det ökar för varje år”. I alla fall om man får tro ansökan.

<http://www.duodalalvarna.com/projekt/porfyrriket-aldalen/>

Glasstillverkning i Hjo 200 000 kronor

Gula paviljongen är ett glasscafé i Hjo som funnits sedan 2014. Glassmarknaden i den lilla sommarstaden är tuff, bara 200 meter bort ligger värsta konkurrenten Moster Elins glass. Hur gör man för att sticka ut på en sådan marknad? Hjo, man gör glassen själv och skickar notan till någon annan. Den här typen av företagssubventioner är vanlig inom Leader, även om stödnivån är begränsad till 200 000 kronor. <http://leaderostraskaraborg.se/aktivitet/utveckling-av-glasstillverkning/>

Lungers hamn båtplatser och gästhamn 1 300 000 kronor

Lungers båtklubb växer och vill bygga 40 nya båtplatser, en gästhamn med plats för 20 båtar, sex ställplatser för husbilar och en servicebyggnad. Givetvis ställer det offentliga upp med någon annans pengar till hamnen i den lilla byn med drygt 100 invånare.

<https://www.arboga.se/nyhetslista/nyheter/2018-06-14-leader-malardalen-beviljar-miljoner-till-utvecklingsprojekt.html>

Husbilsdestinationen Mariestad 899 311 kronor

Mariestad utsågs 2015 till landets husbilsvänligaste kommun av husbilsklubben, Sveriges största förening för husbilsintresserade. Och smicker brukar ju fungera. Nu arbetar kommunen med att utveckla Mariestad som husbilsdestination. Projektet ska samordna nya och befintliga aktiviteter för att skapa nya reseanledningar. Skattebetalarna i Mariestad står självklart för notan och alla andra skattebetalare i Sverige och EU får också vara med och bidra. <http://www.leadernvskaraborg.se/pressmeddelande/leader-har-beviljat-nya-projektstod-for-lokal-besoksmalsutveckling/>

Utegyms i lilla Klockrike 1 500 000 kronor.

Klockrike är kanske mest känt genom Harry Martinsons roman Vägen till Klockrike, där orten fungerar som symbol för ett ouppnåeligt paradiset för luffaren Bolle. Men snart finns det något annat som kan sätta byn i Motala kommun med 250 invånare på kartan. Där byggs nämligen Sveriges kanske dyraste utegym någonsin med hjälp av 1,5 miljoner i stöd. I en [granskning](#) som SVT gjorde förra året konstaterar man att utegymmen normalt går loss på 50 000-400 000 kronor. I Klockrike kostar det mellan 4-30 gånger mer. Eller 6 000 kronor per invånare om man hellre vill räkna så. Men så är det ändå någon annan som betalar. <https://www.corren.se/nyheter/motala/nytt-gym-planeras-for-sjusiffrigt-belopp-om5351193.aspx>

Upplands fotbollsföreningar som landsbygdsutvecklare 2 484 845 kronor

Ungdomsidrott må vara lovvärt och någonting som få har synpunkter på att våra skattepengar understödjer. Men när pengar som ska gå till landsbygdsutveckling slussas in i fotbollsklubbar är det ändå någonting som har gått lite fel. Och när man inte ens bemödar sig med att motivera hur fotbollen kan bidra till landsbygdsutveckling, bara att avsikten är att stärka klubbarnas betydelse för orten, är det faktiskt någonting som har gått lite snett.

<https://www.upplandsbygd.se/beviljade-projekt/view/34/upplandsbygds-fotbollsforeningar-som-landsbygdsutvecklare/>

Den klimatsmarta pizzerian i Skegrie, 200 000 kronor

Den klimatsmarta pizzerian i skånska Skegrie fick tvärstopp av länsstyrelsen efter att grannarna klagat på bygglov. Allmänintresset av att bevara jordbruksmarken trumfadede det enskilda intresset av att få bygga. Inte heller överklagandet till mark- och miljödomstolen gick vägen. Nu ska målet prövas i högsta instans. Men det hindrade inte andra myndigheter från att ösa pengar över bygget. Den klimatsmarta pizzerian har fått 200 000 kronor i stöd från Leader, 300 000 kronor från Vinnova och 85 165 kronor från Energimyndigheten.

<http://www.leadersoderslatt.se/wp-content/uploads/sites/9/2018/11/Lagm%C3%B6te-2.-180619-protokoll.pdf>

Scary Seafood
– den nya maten från havet

Scary Seafood 376 080 kronor

Kan sjögurkor, maneter och alger bli framtidens delikatesser? Det hoppas man åtminstone på det maritima klustret i Västsverige. I en ny rapport vill man väcka nyfikenhet och visa på möjligheterna att äta marina organismer som vi av olika skäl inte äter idag. Det finns stora möjligheter för det lokala näringslivet att plocka upp bollen vilket kan ge nya anledningar att resa till Västsverige. I alla fall enligt rapportförfattarna.

<https://kristinebergcenter.com/aktuellt/n//sa-kan-sjogurkor-och-alger-bli-framtidens-delikatesser.cid1613322>

Snöglädje på längden, konstsnöspår i Kimstad, 1 800 000 kronor

Vad gör man i Kimstad en lördag i februari? Det kanske inte fanns så mycket som lockade i den lilla orten med 1 500 invånare mitt emellan Norrköping och Linköping. Men nu har man i alla fall ett skidspår att åka i även när det inte är så mycket snö. I bästa fall kanske det kan locka en och annan till orten. Kanske kan det också växa fram en hel industri av korggubbar, vallabodar och blåbärssoppedistributörer. Och då är de där 1,8 miljonerna som spåret kostade inte så mycket på det stora hela. <https://lanstidningen.se/snogladje-i-kimstad/>